

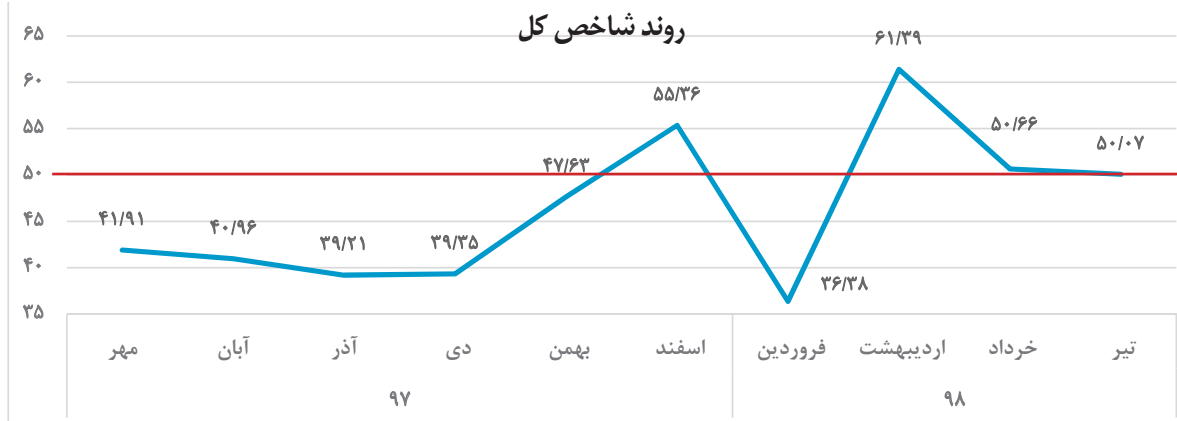
دوره دهم تیر ماه ۱۳۹۸ معاونت اقتصادی

گزارش طرح شاخص مدیران خرید (PMI) صنعت – تیر ۱۳۹۸

شامخ تیر ۱۳۹۸ ← ۵۰/۰۷

چکیده:

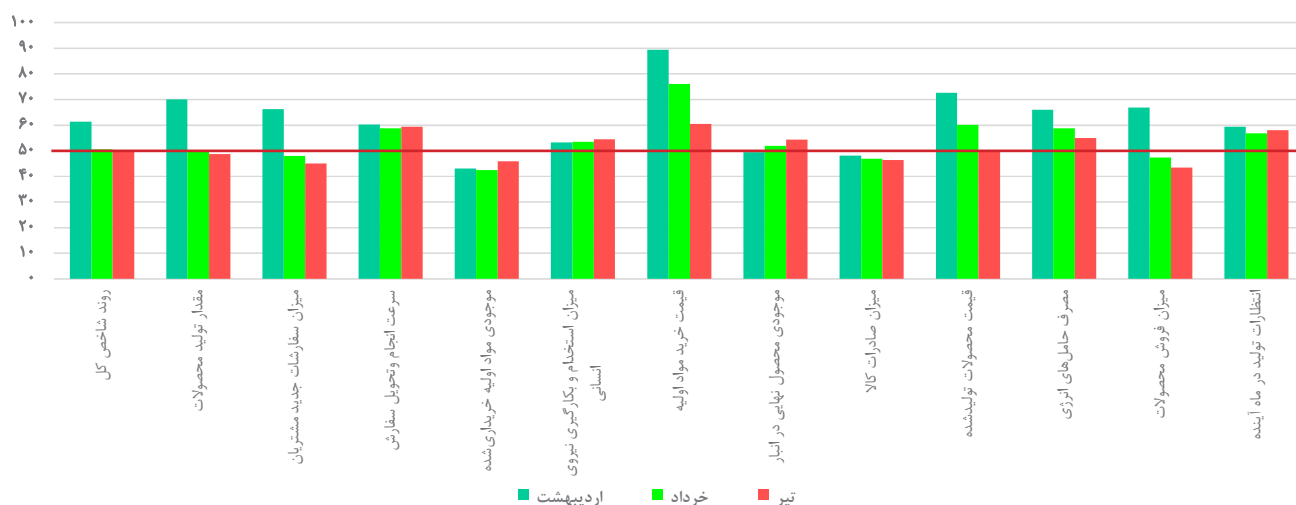
- ✓ عدد شامخ کل (۵۰/۰۷)، نشان دهنده ثبات نسبی در بخش صنعت در تیر ماه نسبت به ماه گذشته (۵۰/۶۶) است.
- ✓ شاخص سرعت انجام و تحویل سفارش (۵۹/۳۹) در تیر، بیشترین میزان شاخص در بین ۵ مولفه اصلی شامخ بوده است.
- ✓ شاخص میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (۵۴/۵۳) دارای تغییرات بسیار جزئی نسبت به ماه گذشته (۵۳/۴۳) است.
- ✓ - شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان (۴۵/۰۳) کمترین مقدار شاخص در بین ۵ مولفه اصلی شامخ بوده است.
- ✓ شاخص انتظارات تولید در ماه آینده نیز با رقم ۵۸/۰۶، ادامه بهبود جزئی وضعیت بخش صنعت در مرداد ماه را پیش بینی می کند.
- ✓ موجودی مواد اولیه همچنان از مهرماه سال ۱۳۹۷ تا کنون رو به کاهش و قیمت آن ها همواره رو به افزایش بوده است. علی رغم کاهش تولید، کاهش سفارشات جدید، کاهش صادرات و فروش نسبت به ماه قبل، فعالان اقتصادی در این بخش همچنان انتظار دارند که تولیدات آنها برای ماه آتی افزایش یابد و نیروی کار جدید در بخش صنعت به کار گرفته شده است.

جدول ۱: شاخص صنعت - شاخص مدیران خرید (PMI) تیر ماه ۱۳۹۸

شاخص	اردیبهشت ۹۸	خرداد ۹۸	تیر ۹۸
شاخص کل صنعت	۶۱/۳۹	۵۰/۶۶	۵۰/۰۷
مقدار تولید محصولات	۶۹/۹۷	۵۰/۲۰	۴۸/۶۷
میزان سفارشات جدید مشتریان	۶۶/۳۱	۴۷/۹۴	۴۵/۰۳
سرعت انجام و تحویل سفارش	۶۰/۲۵	۵۸/۶۹	۵۹/۳۹
موجودی مواد اولیه خریداری شده	۴۳/۰۵	۴۲/۳۶	۴۵/۸۰
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۵۳/۳۰	۵۳/۴۳	۵۴/۵۳
قیمت خرید مواد اولیه	۸۹/۴۵	۷۵/۹۷	۶۰/۴۶
موجودی محصول نهایی در انبار	۴۹/۴۸	۵۱/۸۹	۵۴/۳۶
میزان صادرات کالا	۴۸/۱۰	۴۶/۸۴	۴۶/۴۱
قیمت محصولات تولیدشده	۷۲/۶۳	۶۰/۱۱	۵۰/۰۷
مصرف حامل‌های انرژی	۶۵/۹۵	۵۸/۷۴	۵۴/۹۶
میزان فروش محصولات	۶۶/۸۵	۴۷/۳۶	۴۳/۴۵
انتظارات تولید در ماه آینده	۵۹/۴۳	۵۶/۸۴	۵۸/۰۶

مقایسه شاخص‌ها در سه ماهه گذشته

تحلیل اقتصادی شامخ - تیر ۱۳۹۸

شاخص کل

همانگونه که در شماره قبل گزارش شامخ بدان اشاره شد، شاخص PMI یکی از شاخص های انتشار (Diffusion Index) و پیشرو است که با استفاده از آن می توان رشد یا انقباض اقتصادی را پیش از داده های رسمی، به دقت پیش بینی نمود. به طور مثال، با استفاده از شامخ ناحیه یورو، سختی بحران سال ۲۰۰۸ پیش بینی شده بود. زیرشاخص های شامخ که در مورد متغیرهای کلیدی اقتصادی نظیر تورم، اشتغال و صادرات بینشی ایجاد می کنند، می توانند از جانب دولت ها، نهادهای مالی و شرکت ها برای پیش بینی، تحلیل و برنامه ریزی مورد استفاده قرار گیرند و همچنین کمک می کنند تا متغیرهای کلیدی اقتصادی مورد پایش قرار گیرند.

در همین ارتباط، چنانچه شاخص شامخ کل برای تیرماه مورد رصد و ارزیابی قرار گیرد، مشاهده می شود که اقتصاد بخش صنعت کشور نسبت به ماه گذشته تغییر خاصی نداشته است. عدد حدود ۵۰ که در ماه های خرداد و تیر به دست آمده حکایت از آن دارد اتفاقات جدید یا سیاست های اثرگذار محسوسی در این ماه ها رخ نداده است و فعالان اقتصادی در نوعی فضای تعلیق و بلا تکلیفی، صرفاً عملکرد خود را ثابت نگه داشته اند. مقدار تولید و سفارشات، اندکی نسبت به ماه قبل کاهش داشته است. موجودی مواد اولیه همچنان از مهرماه سال ۱۳۹۷ تا کنون رو به کاهش و قیمت آن ها همواره رو به افزایش بوده است و معلوم نیست این وضعیت تا چه زمانی می تواند ادامه یابد و سیاستگذاران کلان کشور باید برای حفظ و بهبود وضعیت بخش تولید کشور نسبت به این موضوع حساسیت نشان دهند. با توجه به کاهش سفارشات جدید نسبت به ماه قبل، موجودی انبار افزایش داشته است. نکته قابل توجه آن است که علی رغم کاهش تولید، کاهش سفارشات جدید، کاهش صادرات و فروش نسبت به ماه قبل، نیروی کار جدید در بخش صنعت به کار گرفته شده است. فعالان اقتصادی در این بخش همچنان انتظار دارند که تولیدات آنها برای ماه آتی افزایش یابد. این در حالی است که طی دو ماه گذشته نیز آنها انتظار افزایش تولید برای ماه آتی را داشته اند در حالی که این پیش بینی محقق نشده است.

پوشاک و چرم

از نظر فعالان صنعت پوشاک و چرم، وضعیت کلی در تیرماه تفاوت چندانی با ماه قبل نداشته (عدد شامخ این صنعت در تیرماه ۵۰/۲۰ و در خردادماه ۵۰/۳۳ بوده است) و تنها به میزان بسیار اندکی از سرعت بهبود صنعت در ماه قبل کاسته شده است. نکته قابل توجه در این میان، افزایش سرعت انجام و تحویل سفارش در صنعت پوشاک و چرم (با عدد شامخ ۷۵) نسبت به ماه گذشته (با عدد شامخ ۶۰) و نیز کاهش موجودی مواد اولیه (با عدد شامخ ۳۷/۵) نسبت به ماه گذشته (با عدد شامخ ۵۰) است. از آنجا که موجودی محصول در انبار نیز نسبت به ماه قبل افزایش داشته، می توان گفت محصولاتی که در این ماه تولید شده در انبار قرار گرفته تا بتواند به فراخور تقاضا در بازار عرضه شود. این مسئله به همراه کاهش موجودی مواد اولیه، تا حدی می تواند توضیح دهنده کاهش انتظارات تولید در ماه آینده نیز باشد. به طور کلی حمایت های دولت از بخش پوشاک، تلاش در جهت برندسازی در پوشاک داخلی، مبارزه جدی با ورود پوشاک قاچاق به کشور و سرمایه گذاری هایی که در این بخش در حال انجام است، دورنمای نسبتاً خوبی را برای فعالان این حوزه ایجاد نموده و انتظار می رود که در آینده نزدیک افزایش تولید و صادرات در این بخش رخ دهد. از سوی دیگر مقداری از کاهش موجودی مواد اولیه به دلیل کاهش کشتار دام در داخل کشور و افزایش واردات گوشت بدون پوست به دلیل تنظیم قیمت در بازار است که فعالان حوزه چرم را تحت تاثیر قرار داده است. کاهش چشمگیر میزان صادرات در تیرماه (با عدد شامخ ۳۴/۴۰) در مقایسه با ماه گذشته (با عدد شامخ ۵۰)، علی رغم رشد صادرات گزارش شده در بخش پوشاک، لزوم حمایت از صنایع چرم را به منظور استفاده از ظرفیت های بالقوه این صنعت برای صادرات و ارزآوری، یادآور می سازد.

وسایل نقلیه و قطعات وابسته

در گزارش شامخ این صنعت تمامی مؤلفه های اصلی شامخ به غیر از موجودی مواد اولیه (عدد شامخ ۴۰) برای سومین ماه پیاپی در شرایط بهبود گزارش شده اند که سبب شده است عدد شامخ کل رقم بالای ۵۰ یعنی عدد ۵۳/۵۰ را کسب کند، هر چند بهبود ضعیفی را در این صنعت نسبت به ماه قبل گزارش می کند. مؤلفه اصلی موجودی مواد اولیه به غیر از اسفندماه ۱۳۹۷ در تمامی گزارش های ماهانه شامخ در صنعت مذکور در شرایط بد ارزیابی شده است. این امر خبر از مزمن شدن مشکل تأمین مواد اولیه در این صنعت دارد. مشکل تأمین مواد اولیه از همان زمان شروع دور جدید تحریم های یک جانبه امریکا (از ماه های ابتدایی سال ۱۳۹۷ تاکنون) توسط مسئولین و همچنین فعالان اقتصادی این حوزه عنوان شده است. با این وجود و با گذشت بیش از یک سال همچنان راه حل منطقی برای آن ارائه نشده است. در این ارتباط قطعه سازان مشکل سرمایه در گردش و همچنین بدهی بالای خودروسازان به آن ها را دلیل ناتوانی خود در تولید و تأمین قطعه مورد نیاز خودروسازان اعلام کرده اند. این در حالی است که بر اساس صورت های مالی منتشر شده ایران خودرو و سایپا (دو خودرو ساز عمده کشور) در سال ۱۳۹۷، این دو شرکت به ترتیب قریب به ۱۵ و ۱۶ هزار میلیارد تومان زیان انباشته داشته اند که این رقم امکان پرداخت مطالبات قطعه سازان در ماه های پیش رو توسط خودروسازان را در حاله ای از ابهام فرو می برد. ضمن آنکه گرچه طی ماه های گذشته زمزمه واگذاری شرکت های خودروسازی ایران خودرو و سایپا به گوش رسیده است که می تواند راهکاری برای پرداخت بدهی های این دو خودروسازی به قطعه سازان باشد ولی با توجه به اهمیت و حساسیت این دو خودروساز از زاویه منافع ملی، اساساً نباید خصوصی سازی آنها شتابزده و با اهداف درآمدی صورت گیرد.

با توجه به مطالب عنوان شده، پرداخت تسهیلات به قطعه سازان را می توان تنها روزنه امید و راهکار عملیاتی حل مشکل تأمین سرمایه در گردش قطعه سازان حداقل در کوتاه مدت در نظر گرفت. بدین منظور در زمستان سال ۱۳۹۷ پرداخت ۱۱ هزار میلیارد تومان تسهیلات به قطعه سازان مصوب شد که از آن میزان تا پایان خرداد ۱۳۹۸ مبلغ ۸۴۴ میلیون یورو یا ۷۰۰۰ میلیارد تومان باقی مانده است ولی از آنجایی که تاریخ مصوبه منقضی شده است، چگونگی پرداخت مابقی تسهیلات مشخص نیست.

علیرغم معضل عنوان شده، رقم شامخ بالای ۵۰ مؤلفه های میزان سفارشات جدید، میزان فروش محصولات و انتظارات تولید در ماه آینده حاکی از آن است که فعالان حوزه تولید وسایل نقلیه و قطعات وابسته در شرایط بهبود به نسبت ماه قبل به سر می برند و امیدوار هستند که این روند حداقل طی ماه آینده نیز ادامه داشته باشد. با این حال اشاره به این نکته خالی از اهمیت نیست که عدد شامخ برای انتظارات تولید کنندگان از میزان تولید در ماه آینده، در صنعت وسایل نقلیه و قطعات وابسته، از اردیبهشت ماه تا کنون نسبت به ماه قبل کاهش نشان می دهد که به معنای آن است که هر ماهه فعالان اقتصادی کمتری انتظار افزایش تولید برای ماه آتی را داشته اند.

چوب، کاغذ و مبلمان

از نظر فعالان صنایع چوب و کاغذ، وضعیت این صنعت در تیرماه مناسب ارزیابی نشده و عدد شامخ صنعت (۴۴/۳۰) نسبت به ماه قبل (۵۱/۲۰) نیز تایید کننده بدتر شدن وضعیت است. علی رغم بهبود در موجودی مواد اولیه، میزان سفارشات جدید (با عدد شامخ ۲۹/۵۰ در تیرماه در مقایسه با ۵۰ در خردادماه) و میزان فروش محصولات (با عدد شامخ ۳۱/۸۰ در تیرماه در مقایسه با ۵۰ در خردادماه)، بر خلاف بهبود گزارش شده در اردیبهشت ماه و عدم تغییر وضعیت بهبود یافته در خردادماه، کاهش چشمگیری داشته است. بدون شک این وضعیت تابعی از التهابات قیمتی و رکود حاکم بر بازار این محصولات است. اگر چه از سرعت افزایش قیمت مواد اولیه در خردادماه کاسته شده، اما همچنان قیمت مواد اولیه در بازار بالا است این امر که سبب بالا رفتن قیمت تمام شده و کاهش میزان فروش شده است. بنابراین به نظر می رسد کاهش قیمت محصولات تولید شده (با عدد شامخ ۴۰/۹۰ در تیرماه در مقایسه با ۶۷/۳۹ در خردادماه) موقتی بوده و بازار در ماه های آینده شاهد افزایش قیمت نیز باشد. علاوه بر آن عدم نوسازی تکنولوژی تولید در حوزه محصولات چوبی به دلیل تحریم و عدم دسترسی آسان به قطعات مورد نیاز برای تعمیر نیز می تواند سبب افزایش قیمت محصولات شود. به همین منوال، بازار کاغذ نیز همچنان در انتظار کاهش قیمت و افزایش عرضه است. افزایش موجودی مواد اولیه (با عدد شامخ ۵۶/۸۰ در تیرماه در مقایسه با ۳۹/۱۳ در خردادماه) و بهبود انتظارات تولید در ماه آینده (با عدد شامخ ۶۱/۴۰ در تیرماه نسبت به ۵۰ در خردادماه)، نشان دهنده انتظار تولید کنندگان برای افزایش قیمت محصولات و لذا کسب سود بیشتر از تولید در ماه های آتی است. از سوی دیگر عدم تغییر در روال چند ماهه بدتر شدن میزان صادرات (با عدد شامخ ۵۰ در تیرماه در مقایسه با ۴۱/۳۰ در خردادماه) مؤید نیاز جدی این صنایع به توجه دولت است. به طور کلی کمبود نقدینگی و دشواری تأمین آن یکی از مهمترین مشکلات فعالان این صنف است. به علاوه حدود ۴۰ درصد مواد اولیه مورد نیاز این صنعت از خارج تأمین می شود که با وجود مشکلات ارزی، قیمت های بالایی دارند و امکان تهیه آن برای بسیاری از واحدهای تولیدی وجود ندارد.

صنایع شیمیایی

علی رغم آنکه عدد شامخ مربوط به انتظارات تولید در ماه آینده در خردادماه نشان می داد (۵۵/۵۰) و نیز علی رغم این مسئله که وضعیت کلی این صنعت در تیرماه (با عدد شامخ ۵۳/۶۸) نسبت به ماه قبل (با عدد شامخ ۴۸/۴۰) بهبود یافته، میزان تولید در این ماه نسبت به ماه قبل اندکی کاهش یافته است (با عدد شامخ ۴۹/۱۲ در مقایسه با ۵۰/۸۰). لذا آنچه تحت عنوان بهبود در وضعیت کلی صنعت گزارش شده عمدتاً ناشی از بهبود در میزان سفارشات جدید، افزایش سرعت انجام و تحویل سفارش و افزایش میزان استخدام نیروی انسانی است. میزان فروش محصولات که در خردادماه نیز کاهش یافته بود، در این ماه مجدداً به میزان بسیار اندکی بدتر شده است. در واقع از آنجا که اغلب محصولات شیمیایی به عنوان مواد اولیه برای تولید سایر محصولات در صنایع دیگر به کار می رود، ممکن است این رکود به دنبال بهبود چشمگیری که در اردیبهشت ماه در میزان تولید، فروش و سفارشات وجود داشت، تا حدی طبیعی باشد. در واقع ممکن است سایر صنایع مرتبط، مواد اولیه شیمیایی مورد نیاز خود را در اردیبهشت ماه تهیه کرده باشند. بهبود انتظارات تولید در ماه آینده نیز (با عدد شامخ ۵۸/۷۷ در تیرماه نسبت به ۵۵/۵۰ در خردادماه) می تواند مؤید همین مسئله باشد. هر چند قیمت مواد اولیه در این ماه هم افزایش داشته است، اما تعداد فعالان اقتصادی که این افزایش قیمت را گزارش نموده اند نسبت به ماه قبل (با عدد شامخ ۶۸/۴۲ در مقایسه با ۸۲/۸۰) کاهش محسوسی نشان می دهد. این مسئله به همراه کاهش گزارش شده در قیمت محصولات تولیدی (با عدد شامخ ۴۶/۴۹ در تیرماه در مقایسه با ۶۱/۷۰ در خردادماه)، می تواند منجر به افزایش تقاضا شده و به بهبود انتظارات تولید در ماه آینده کمک کند. به طور کلی صنایع شیمیایی به عنوان یک صنعت تکمیلی و با اهمیت در تهیه مواد مورد نیاز برای تولید کالاها و تهیه خوراک سایر صنایع، این پتانسیل را دارد که تأثیرات ناشی از تحریم های بین المللی و رکود را تا حد زیادی تعدیل نماید؛ لذا تأمین نقدینگی مورد نیاز و نوسازی تکنولوژی و ماشین آلات تولیدی در این صنایع می تواند سبب بهبود وضعیت کلی صنعت و اقتصاد در کشور باشد.

صنایع غذایی

عدد شامخ گروه صنایع غذایی در تیرماه ۱۳۹۸ رقم ۴۷/۱۴ اعلام شده است که اندکی نسبت به ماه قبل (عدد شامخ ۴۹/۸۵) بدتر شده است. در تیرماه

شامخ مربوط به مؤلفه‌های اصلی این صنعت شامل مقدار تولید محصولات، میزان سفارشات جدید، سرعت انجام و تحویل سفارش، موجودی مواد اولیه و میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی به ترتیب ارقام ۴۵/۲۴، ۴۲/۸۶، ۵۴/۷۶، ۴۷/۶۲ و ۵۰ عنوان شده‌اند که به نسبت خردادماه تغییرات قابل توجهی در آن‌ها مشاهده نمی‌شود. همانند خردادماه تنها دو شاخص سرعت انجام و تحویل سفارش و میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی توانسته‌اند رقم اندکی بالای ۵۰ که حاکی از مشاهده بهبود وضعیت است را کسب کنند؛ بنابراین می‌توان چنین استنباط کرد که به‌طور کلی فعالان بخش خصوصی در صنایع غذایی، شرایط کلی این صنعت را مساعد ارزیابی نمی‌کنند و حتی نسبت به ماه قبل کمی اوضاع را بدتر عنوان کرده‌اند.

از مشکلاتی که مکرر در صنعت غذا مشاهده شده است، مشکل تأمین مواد اولیه است که در دو مؤلفه موجودی مواد اولیه (عدد شامخ ۴۷/۶۲) و قیمت خرید مواد اولیه (عدد شامخ ۶۵/۴۸) نمود پیدا می‌کند. علیرغم آنکه عدد شامخ مربوط به دو مؤلفه مذکور حاکی از تغییرات منفی موجودی مواد اولیه به نسبت ماه پیش و افزایش قیمت خرید مواد اولیه به نسبت ماه پیش دارد، ولی اعداد شامخ این دو مؤلفه در تیرماه به نسبت خردادماه در حال نزدیک شدن به عدد ۵۰ و وضعیت ثابت هستند. در گزارش خردادماه صنایع غذایی نیز، گرچه هر دو این مؤلفه‌ها همچنان از نظر فعالان حوزه صنایع غذایی به نسبت ماه قبل بدتر شده‌اند ولی تعداد کمتری به آن اذعان داشته‌اند که ضمن تأیید وجود مشکل تأمین مواد اولیه در این صنعت، نشان از گشایش هرچند اندک در این ارتباط دارد.

از دیگر نکات قابل توجه، میزان سفارشات جدید و میزان فروش محصولات در گزارش صنایع غذایی است. در حالی که این دو شاخص در اردیبهشت‌ماه به نسبت ماه قبل بهتر ارزیابی شده بودند در ماه‌های خرداد و تیر به نسبت ماه قبل خود بدتر ارزیابی شده‌اند.

صنایع فلزی

شاخص کل شامخ صنایع فلزی در تیرماه ۱۳۹۸ رقم ۵۲/۵۴ ارزیابی شده است. رقم بالای ۵۰ شاخص کل، ناشی از شرایط بهبود مؤلفه‌های اصلی مقدار سرعت انجام و تحویل سفارش (عدد شامخ ۶۰/۱۶) و میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی (عدد شامخ ۵۷/۰۳) است؛ به عبارت دیگر در تیرماه تنها مؤلفه اصلی که بد ارزیابی شده است مؤلفه موجودی مواد اولیه است که همچنان همانند آنچه در گزارش‌های شامخ هفت ماه گذشته عنوان شده است در شرایط نامناسب قرار دارد. البته با توجه به آنکه رقم شامخ موجودی مواد اولیه نزدیک به رقم ۵۰ است (عدد شامخ ۴۶/۰۹) می‌توان شرایط کلی این صنعت را در تیرماه به نسبت خردادماه بهتر ارزیابی کرد.

ضمن آنکه مؤلفه قیمت خرید مواد اولیه نیز پس از هفت ماه که همواره در حال افزایش، گزارش شده است در تیرماه به رقمی زیر ۵۰ (به معنی کاهش قیمت خرید مواد اولیه) دست یافته است که این امر در صورت استمرار، می‌تواند خبر خوشی برای فعالان اقتصادی حوزه صنایع فلزی باشد.

به‌طور کلی گزارش شامخ تیرماه صنایع فلزی حاکی از تضعیف بازار تقاضای محصولات فلزی (داخلی و خارجی) است به گونه‌ای که کاهش میزان فروش محصولات، عدم تغییر قابل توجه میزان سفارشات جدید نسبت به ماه قبل و افزایش موجودی محصول در انبارها طی ماه تیر به نسبت ماه قبل آن مشاهده می‌شود. دلیل این امر را می‌توان تحریم فلزات اساسی ایران و رکود بخش مسکن عنوان کرد. ماه تیر تقریباً دومین ماه فعالیت صنایع فلزی در شرایط تحریمی جدید (تحریم فلزات اساسی) بود. به نظر می‌رسد طی ماه گذشته فعالان این حوزه با توجه به تجربه تحریم‌ها طی سال‌های گذشته برای گذشت از تحریم‌ها، استراتژی حفظ شرایط موجود را در پی گرفتند. با این وجود مشاهده می‌شود که میزان صادرات این محصولات به نسبت ماه قبل بدتر ارزیابی شده است. تحریم‌ها سبب شده است که اهمیت بازار محصولات داخلی برای این صنایع افزایش پیدا کند. این در حالی است که بازار داخلی این محصولات نظیر بخش مسکن نیز به علت رکود از شرایط مناسبی برخوردار نیست. طبق گفته فعالان حوزه فولاد اگر مسکن و پروژه‌های عمرانی نباشد، صنعت فولاد در بازار داخلی خیلی با موفقیت روبرو نخواهد شد.

صنایع کانی غیر فلزی

شامخ کل گروه صنایع کانی‌های غیر فلزی در تیرماه ۹۸، رقم ۵۱/۹ را به خود اختصاص داده است. این رقم نشان از بهبود خیلی اندک وضعیت این صنایع نسبت به ماه گذشته دارد. بهبود شاخص شامخ این صنعت به علت مشاهده بهبود در شاخص‌های مقدار تولید محصولات (عدد شامخ ۶۱/۹)، سرعت انجام و تحویل سفارش (عدد شامخ ۶۱/۹) و میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی کار (عدد شامخ ۵۲/۴) است.

از نکات قابل توجه در گزارش شامخ صنایع کانی غیر فلزی می‌توان به رقم بالای شامخ مؤلفه قیمت خرید مواد اولیه (عدد شامخ ۷۳/۸) اشاره کرد که همانند خردادماه بالاترین میزان این مؤلفه در بین صنایع است. به‌طور کلی از دی‌ماه سال ۱۳۹۷ عدد شامخ مؤلفه قیمت خرید مواد اولیه هر ماه به نسبت ماه قبل در حال افزایش گزارش شده که بالاترین میزان عدد شامخ مربوط به این مؤلفه در فروردین ۱۳۹۸ عدد شامخ ۱۰۰ ثبت شده است.

علاوه بر مؤلفه قیمت خرید مواد اولیه صنایع کانی غیر فلزی که در تیرماه در صدر عدد شامخ در بین ۱۲ صنعت مورد بررسی قرار گرفته است، مؤلفه قیمت محصولات تولیدشده نیز با ثبت عدد شامخ ۶۱/۹ صدرنشین شده است.

علیرغم آنکه میزان سفارشات جدید در این صنعت کاهش یافته است ولی بهتر شدن میزان فروش محصولات سبب شده است که فعالان این حوزه، انتظارات تولید در ماه آینده را برای خود مثبت ارزیابی کنند. البته شروع فصل ساخت‌وساز (تابستان) با توجه به آنکه اغلب تقاضای محصولات این صنعت

در بخش ساخت‌وساز است تا حدود بسیاری خوش‌بینی فعالان اقتصادی نسبت به آینده را توجیه می‌کند ولی باید دید که با توجه به رکود حاکم در بخش مسکن تا چه میزان از انتظارات آن‌ها تحقق می‌یابد.

ماشین‌سازی و لوازم خانگی

شامخ گروه صنایع ماشین‌سازی و لوازم خانگی در تیرماه ۱۳۹۸ رقم ۵۰/۵۳ ثبت شده است که به نسبت اردیبهشت و خردادماه حاکی از کاهش تدریجی فعالانی در این حوزه است که به بهبود در این صنعت در هر ماه به نسبت ماه قبل اذعان داشته‌اند. در تیرماه سه مؤلفه اصلی مقدار تولید محصولات، سرعت انجام و تحویل سفارش و میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی کار با مقادیر اندکی تغییر به نسبت ماه قبل همچنان بهتر ارزیابی شده‌اند ولی دو مؤلفه اصلی موجودی مواد اولیه و میزان سفارشات جدید به نسبت ماه قبل بدتر ارزیابی شده‌اند. به صورت خاص میزان سفارشات جدید از رقم شامخ ۵۰ در خردادماه به رقم شامخ ۳۳/۳۳ کاهش یافته است که تغییر منفی قابل توجهی است.

در چرایی کاهش میزان سفارشات جدید می‌توان عنوان کرد که طی ماه‌های گذشته به علت افزایش نرخ ارز در کنار تحریم‌ها، واردات لوازم خانگی کاهش یافته است که این امید را در فعالان این حوزه ایجاد کرده بود که کالاهای تولید داخل جایگزین کالاهای وارداتی خارجی شود ولی شواهد حاکی از عدم تحقق این امر است. به نظر می‌رسد از یک‌سو افزایش قیمت کالاهای تولیدی داخل در کنار فقدان اعتماد مصرف‌کنندگان به این تولیدات و ضعف در برندسازی و از سوی دیگر قاچاق محصولات خانگی، موانع اصلی جایگزینی تولیدات ملی با محصولات مشابه خارجی بوده است. ضمن آنکه باید توجه داشت کاهش قدرت خرید نیز در کاهش تقاضای لوازم خانگی تأثیر قابل‌ملاحظه‌ای دارد. این امر افزایش موجودی محصولات در انبارها را نیز توجیه می‌کند؛ به عبارت دیگر کاهش فروش محصولات منجر به افزایش موجودی آن‌ها در انبارهای تولیدکنندگان شده است. با توجه به مطالب عنوان شده می‌توان چنین برداشت کرد که چنانچه طی ماه‌های آتی تغییری در قدرت خرید مردم مشاهده نشود و همچنین قاچاق لوازم خانگی ادامه یابد، کاهش تقاضا در این بازار، برای فعالان این حوزه مشکل‌آفرین شود.

صنایع نساجی

فعالان صنایع نساجی همانند ماه قبل، در تیرماه نیز وضعیت صنعت را منفی و بدتر از ماه گذشته ارزیابی نموده‌اند. علی‌رغم اینکه در مقایسه با ماه قبل تعداد فعالان اقتصادی که بدتر شدن وضعیت موجودی مواد اولیه و میزان سفارشات جدید و همین‌طور افزایش قیمت مواد اولیه را گزارش نموده‌اند کمتر است، اما مقدار تولید محصولات در این صنعت نسبت به ماه گذشته کاهش داشته و عدد شامخ مرتبط با آن ۳۸/۵ (در مقایسه با ۵۳/۵۷ ماه قبل) نشان‌دهنده شدت این کاهش است. علاوه بر کاهش چشمگیر تولید، نکته مهم دیگر در اعداد شامخ صنعت نساجی، کاهش شدید قیمت محصولات تولید شده (با عدد شامخ ۳۸/۵) در مقایسه با ماه قبل (با عدد شامخ ۷۱/۴۳) است که می‌توان کاهش قیمت محصولات پتروشیمی و در نتیجه کاهش هزینه تولید نیز ماهیت فصلی تقاضای این صنعت را در این روند مؤثر دانست. از سوی دیگر انتظارات تولید در ماه آینده بهبود یافته (با عدد شامخ ۵۳/۸) در مقایسه با ۳۹/۲۹ ماه قبل) و در مقایسه با ماه قبل می‌توان گفت که فعالان این صنعت به تولید در ماه آینده بسیار امیدوارترند. در مجموع از بررسی اطلاعات موجود در این صنعت می‌توان گفت که تولیدکنندگان با توجه به نرخ نزولی دلار که علامت کاهش بیشتر در قیمت مواد اولیه وارداتی را در آینده نزدیک می‌دهد، تولید خود را اندکی به تعویق انداخته‌اند. اگرچه این مسئله نافی مشکلات موجود در واحدهای فعال صنعت نساجی از جمله کمبود نقدینگی نیست. علاوه بر آن در صنعت فرش نیز مشکل صادرات به دلیل تحریم‌های بین‌المللی که سبب از دست دادن بازار آمریکا به عنوان مقصد صادراتی حدود ۳۰ درصد از فرش دستباف ایرانی شده، همچنان گریبانگیر بافندگان است. همچنین مجموع این شرایط می‌تواند توضیح دهنده عدم تغییر در وضعیت صادرات صنایع نساجی در ماه جاری نسبت به ماه قبل (که وضعیت صادرات بسیار بدتر از آن گزارش شده بود)، نیز باشد.

صنایع فرآورده‌های نفت و گاز

فعالان اقتصادی در صنایع فرآورده‌های نفت و گاز اذعان داشته‌اند که در تیرماه وضعیت کلی صنعت همچنان نامساعد بوده اگرچه نسبت به ماه قبل اندکی از سرعت بدتر شدن آن (با عدد شامخ ۴۴/۹۰ در تیرماه نسبت به ۴۲/۵۰ در خردادماه) کاسته شده است. همچنین روند کاهشی مقدار تولید محصولات (با عدد شامخ ۴۰/۳۸ در تیرماه نسبت به ۳۴/۶۰ در خردادماه) و موجودی مواد اولیه (با عدد شامخ ۴۰/۳۸ در تیرماه نسبت به ۳۶/۵۰ در خردادماه) اندکی تعدیل شده، ولی همچنان نامساعد است. قیمت خرید مواد اولیه و قیمت محصولات تولید شده در این ماه همانند چند ماه گذشته افزایش داشته، اگرچه در مقایسه با ماه گذشته، از تعداد فعالانی که این افزایش را گزارش نموده‌اند، کاسته شده است. علاوه بر آن، روند افزایشی قیمت ارز نیمایی که در روزهای پایانی تیرماه کمترین فاصله را با نرخ ارز آزاد ثبت نمود، سبب ایجاد ابهاماتی در بازار مواد اولیه شده که در کنار خبر توافق اخیر اوپک برای کاهش تولید نفت، قدرت پیش‌بینی تولیدکنندگان را مختل نموده است. علی‌رغم این وضعیت، میزان استخدام نیروی انسانی در تیرماه بهبود داشته (با عدد شامخ ۵۵/۷۷) که می‌تواند به علت افزایش ظرفیت تولید برخی از پالایشگاه‌ها و نیز افتتاح پروژه‌های جدید در حوزه این صنعت باشد. اگرچه انتظارات تولید در ماه آینده با عدد شامخ ۵۱/۹۲ افزایش اندکی را نشان می‌دهد، اما در یک نگاه کلی می‌توان گفت رشد تقاضا در صنایع متقاضی محصولات پتروشیمی از جمله صنایع خودرویی و حمل‌ونقل و عملکرد مثبت شرکت‌های پتروشیمی در بورس کالا، می‌تواند نوید دهنده چشم‌انداز روشنی برای این صنعت باشد.

صنایع لاستیک و پلاستیک

شامخ کلی به دست آمده برای صنایع لاستیک و پلاستیک در تیرماه معادل ۵۲/۸ است که حکایت از بهبود اندک در وضعیت عمومی این صنعت دارد. در بین ۵ شاخص اصلی توضیح دهنده شاخص کل این صنعت، تنها دو شاخص مقدار تولید محصولات (عدد شامخ ۴۳/۳) و موجودی مواد اولیه (عدد شامخ ۴۶/۷) به نسبت خردادماه بدتر ارزیابی شده‌اند. افزایش موجودی کالا (عدد شامخ ۶۰)، کاهش موجودی مواد اولیه (عدد شامخ ۴۶/۷)، افزایش قیمت‌های خرید مواد اولیه (عدد شامخ ۵۶/۷) در تیرماه به نسبت ماه پیش می‌تواند توضیح دهنده علت کاهش تولید محصولات در تیرماه باشد.

نکته قابل ملاحظه مشاهده بهبود در شاخص میزان سفارشات جدید است که توانسته عدد شامخ ۶۰ (بالاترین میزان این مولفه در بین همه صنایع) را ثبت کند. این در حالی است که عدد شامخ مربوط به این مؤلفه در خردادماه رقم ۳۶/۷ بوده است؛ اما با توجه به آنکه فعالان این حوزه در بیان انتظارات تولید در ماه آینده خود، عدم تغییر شرایط را ابراز کرده‌اند به نظر می‌رسد این فعالان افزایش سفارشات جدید را پایدار نمی‌بینند و در بهترین حالت ممکن متصور هستند که در ماه آتی نیز به همین میزان سفارشات را دریافت کنند. بنابراین استراتژی فعالان این حوزه پاسخ به افزایش سفارشات ماه تیر از طریق موجودی انبار است.

معرفی طرح شامخ (شاخص مدیران خرید)

از میان شاخص‌های متنوع و گوناگون اقتصادی که توسط کشورها و سازمان‌های بین‌المللی انتشار می‌یابند، شاخص Purchasing Manager's Index (PMI) که در فارسی به اختصار شامخ نام‌گذاری شده است، یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی است که مورد پذیرش اکثر کشورهای توسعه یافته قرار دارد. در حال حاضر شاخص PMI توسط مؤسسه مدیریت عرضه (ISM) برای ایالات متحده آمریکا و مؤسسه بین‌المللی IHS MARKIT برای حدود ۲۹۰۰۰ بنگاه بخش خصوصی در بیش از ۴۰ کشور دنیا محاسبه و منتشر می‌شود. این شاخص که بر اساس پایش پرسشنامه‌ای به دست می‌آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به‌ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش‌های صنعت و خدمات ارائه می‌دهد. ویژگی‌های این شاخص عبارتند از:

- ✓ داده‌های شامخ به صورت ماهانه در روزهای ابتدایی ماه و پیش از انتشار داده‌های رسمی منتشر می‌شود.
- ✓ شامخ، امکان مقایسه مستقیم بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه از طریق تولید داده‌های استاندارد شده را فراهم می‌سازد.
- ✓ داده‌ها در شامخ بر اساس مستندات واقعی کسب و کارها و نه بر اساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع‌آوری می‌شوند.
- ✓ به صورت مستمر و دقیق توسط بازارهای مالی، بانک‌های مرکزی، مراکز تصمیم‌گیری اقتصادی و رسانه‌ها در جهان پیگیری می‌شود.

در طرح شامخ، از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود به ۱۲ پرسش مطرح شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهتر شده، بدتر شده، یا تغییری نکرده است)، پاسخ دهند. در صورت انتخاب گزینه بیشتر از ماه قبل: عدد ۱، گزینه بدون تغییر: عدد ۰/۵ و گزینه کمتر از ماه قبل: عدد صفر برای آن پرسش ثبت می‌شود. مجموع حاصل ضرب درصد پاسخگویان به هر یک از گزینه‌ها در عدد همان گزینه، مبین عدد شامخ در آن پرسش است. در نهایت معیار سنجش این شاخص عددی بین ۱۰۰ تا ۱۰۰ است. عدد ۰ و ۱۰۰ به ترتیب به معنای آن است که ۱۰۰ درصد پاسخگویان گزینه "بدتر شده است" و "بهتر شده است" را انتخاب نموده‌اند، عدد ۵۰ نشان دهنده عدم تغییر وضعیت نسبت به ماه قبل، بالای ۵۰ نشانه بهبود وضعیت نسبت به ماه قبل و زیر ۵۰ به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به ماه قبل است. بر این اساس، چنانچه عدد محاسبه شده زیر ۵۰ باشد، اما از عدد محاسبه شده ماه قبل بیشتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بدتر شدن وضعیت، کاهش یافته است. در مقابل، چنانچه عدد محاسبه شده بالای ۵۰ باشد اما از عدد ماه قبل کمتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بهبود وضعیت در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، با انجام بررسی‌های لازم، برای نخستین بار در مهرماه ۱۳۹۷ به اجرای طرح شامخ پرداخته و این شاخص را برای بخش صنعت ارائه کرده است. پرسشنامه الکترونیکی شامخ در انتهای هر ماه توسط حدود ۴۰۰ کارگاه صنعتی فعال و بزرگ که سهم عمده‌ای در اشتغال، تولید و ایجاد ارزش افزوده اقتصادی در صنعت کشور دارند، تکمیل می‌شود. در این طرح بنگاه‌ها با استفاده از طبقه‌بندی بین‌المللی کلیه فعالیت‌های اقتصادی (ISIC.Rev4) در ۱۲ گروه صنعتی به شرح زیر طبقه‌بندی و از آنها آمارگیری اینترنتی به عمل می‌آید: ۱- صنایع غذایی، ۲- صنایع نساجی، ۳- صنایع پوشاک و چرم، ۴- صنایع شیمیایی، ۵- صنایع فلزی، ۶- صنایع لاستیک و پلاستیک، ۷- صنایع ماشین‌سازی و لوازم خانگی، ۸- صنایع فرآورده‌های نفت و گاز، ۹- صنایع کانی غیرفلزی، ۱۰- صنایع تولید وسایل نقلیه و قطعات وابسته، ۱۱- صنایع چوب، کاغذ و مبلمان و ۱۲- سایر صنایع. پرسشنامه شامخ شامل ۱۲ پرسش است.

برای طراحی پرسشنامه و وزندهی به ۵ پرسش اصلی در محاسبه عدد شامخ بخش صنعت در اتاق ایران، از رویکرد مؤسسه بین‌المللی IHS MARKIT با کمی تعدیل به صورت زیر استفاده شده است:

۱. مقدار تولید محصولات (پرسش اصلی با ضریب ۰.۲۵)
۲. میزان سفارشات جدید (پرسش اصلی با ضریب ۰.۳۰)
۳. سرعت انجام و تحویل سفارش (پرسش اصلی با ضریب ۰.۱۵)
۴. موجودی مواد اولیه (پرسش اصلی با ضریب ۰.۱۰)
۵. میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (پرسش اصلی با ضریب ۰.۲۰)
۶. قیمت خرید مواد اولیه
۷. موجودی محصول نهایی در انبار
۸. میزان صادرات کالا
۹. قیمت محصولات تولیدشده
۱۰. مصرف حامل‌های انرژی
۱۱. میزان فروش محصولات
۱۲. انتظارات تولید در ماه آینده

جدول ۲: وضعیت شاخص‌های صنایع منتخب از نگاه طرح شاخص مدیران خرید - تیر ۱۳۹۸

شاخص	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع فراورده‌های نفت و گاز	صنایع نساجی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	صنایع غذایی	صنایع شیمیایی	چوب، کاغذ و مبلمان	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	پوشاک و چرم	سایر صنایع
شامخ گروه	۵۲/۸	۴۴/۹	۴۰/۶	۵۰/۵	۵۱/۹	۵۲/۵	۴۷/۱	۵۳/۷	۴۴/۳	۵۳/۵	۵۰/۲	۴۶/۳
مقدار تولید محصولات	۴۳/۳	۴۰/۴	۳۸/۵	۵۳/۰	۶۱/۹	۵۰/۰	۴۵/۲	۴۹/۱	۳۸/۶	۵۵/۷	۴۶/۹	۴۰/۰
میزان سفارشات جدید	۶۰/۰	۴۰/۴	۳۴/۶	۳۳/۳	۴۲/۹	۵۰/۰	۴۲/۹	۵۳/۵	۲۹/۵	۵۵/۷	۴۰/۶	۴۵/۰
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۳/۳	۵۰/۰	۵۰/۰	۶۳/۶	۶۱/۹	۶۰/۲	۵۴/۸	۶۳/۲	۶۱/۴	۵۷/۱	۷۵/۰	۵۵/۰
موجودی مواد اولیه	۴۶/۷	۴۰/۴	۳۸/۵	۴۷/۰	۳۸/۱	۴۶/۱	۴۷/۶	۵۰/۰	۵۶/۸	۴۰/۰	۳۷/۵	۳۵/۰
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۵۶/۷	۵۵/۸	۴۶/۲	۶۵/۲	۵۲/۴	۵۷/۰	۵۰/۰	۵۴/۴	۵۴/۵	۵۱/۴	۵۶/۳	۵۵/۰
قیمت خرید مواد اولیه	۵۶/۷	۶۷/۳	۵۳/۸	۶۰/۶	۷۳/۸	۴۵/۳	۶۵/۵	۶۸/۴	۶۱/۴	۵۸/۶	۵۶/۳	۶۵/۰
موجودی محصول (انبار)	۶۰/۰	۴۸/۱	۶۵/۴	۶۳/۶	۵۷/۱	۵۳/۱	۵۳/۶	۵۰/۹	۵۲/۳	۴۲/۹	۷۱/۹	۴۵/۰
میزان صادرات کالا	۵۰/۰	۵۰/۰	۵۰/۰	۴۸/۵	۴۷/۶	۴۶/۱	۴۵/۲	۴۳/۰	۵۰/۰	۴۷/۱	۳۴/۴	۵۰/۰
قیمت محصولات تولیدشده	۵۰/۰	۵۷/۷	۳۸/۵	۵۳/۰	۶۱/۹	۴۶/۱	۵۲/۴	۴۶/۵	۴۰/۹	۵۷/۱	۵۶/۳	۵۰/۰
مصرف حامل‌های انرژی	۵۰/۰	۴۸/۱	۴۶/۲	۵۷/۶	۵۹/۵	۵۷/۰	۵۲/۴	۵۹/۶	۴۰/۹	۶۵/۷	۴۳/۸	۶۰/۰
میزان فروش محصولات	۳۰/۰	۳۸/۵	۳۰/۸	۴۲/۴	۵۰/۰	۴۶/۹	۴۱/۷	۴۶/۵	۳۱/۸	۵۵/۷	۴۶/۹	۳۵/۰
انتظارات تولید در ماه آینده	۵۰/۰	۵۱/۹	۵۳/۸	۵۴/۵	۷۱/۴	۶۱/۷	۵۴/۸	۵۸/۸	۶۱/۴	۵۲/۹	۴۶/۹	۴۰/۰